

i el Sr. JOAN MERCADER sobre la reunió de la II Assemblea d'investigadors de les comarques catalanes tinguda a Santes Creus el dia 31 de maig.

El Sr. RAFAEL TASIS i MARCA exposa la seva comunicació sobre *Pere el Cerimoniós, rei polític*.¹ Explica el seu propòsit de fer únicament una síntesi de les dades al seu abast per a relatar d'una manera cronològica les etapes de la vida i el regnat del *Cerimoniós*. Creu que la glòria més autèntica d'aquest monarca li ve dels seus dots polítics. Indica l'evolució que fa que, malgrat haver-se criat entre els aragonesos i a despit de la fredor que va existir al començament entre ell i els magnats i els representants catalans, esdevingui el rei més català de la dinastia. Cita les etapes més destacades de la política de Pere III. Primerament liquida el poder que havien aconseguit la reina vídua Elionor i els seus fills. Seguidament, hi ha l'*execució*, és a dir, la desposseïció dels béns del seu cosí i cunyat Jaume de Mallorca incorporant-los al seu patrimoni, la qual cosa s'esdevingué l'any 1344. En tercer lloc és analitzada la crisi de les Unions, primer l'aragonesa i després la valenciana, que referma el seu afecte per Catalunya, la qual no es revolta contra la seva autoritat i li permet de vèncer totalment i de consolidar el poder reial. En aquesta crisi el sentit polític de Pere III li dicta el millor camí: la divisió dels seus adversaris per a dominar-los. El Comunicant estudia després la política mediterrània que tingué per pols essencials Sardenya i Sicília. Intenta de conservar la primera, a despit de les constants rebel·lions de la noblesa sarda i de l'ajut de Gènova i de Pisa, i d'unir Sicília a la Corona de Catalunya-Aragó per mitjà d'una política matrimonial sense defallences. Malgrat la llarga guerra amb Castella, de la qual surt vencedor, sap arrodonir els fruits de la seva política amb el final de la lluita de Sardenya i el casament de la seva néta Maria de Sicília amb el seu nét Martí *el Jove*. El Comunicant troba una última prova del seu talent polític en la indiferència del rei Pere durant el Gran Cisma d'Occident, que li permeté d'aconseguir oferiments i promences d'ambdós papes i de desprendre's de l'autoritat de l'Església sobre els seus Estats. Els darrers moments del regnat són interessants pels dos moviments paral·lels que es produeixen: l'intent de revolució municipal a Barcelona donant entrada a la menestralia al Consell de Cent, i el de donar una major preponderància en els afers de govern a la petita noblesa, que formava el partit de Sibília de Fortià, enfront dels grans magnats capitanejats per Joan d'Empúries.

Intervenien el PRESIDENT, el SECRETARI (remarca l'encert del Comunicant de considerar les Ordinacions com l'expressió d'una profunda política administrativa i la importància de la crisi social de la fi del regnat), i els Srs. F. DURAN I CAÑAMERAS (subratlla els esforços dels cavallers a esdevenir el quart braç a les Corts del Principat) i F. SOLDEVILA. — RAMON GUBERN, Secretari.

7 juny 1953: Sessió plenària a Vic. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

Mn. EDUARD JUNYENT, en nom del Patronat d'Estudis Ausetans, dóna la benvinguda als membres de la S.C.E.H. vinguts de Barcelona i exposa a grans trets la tasca que els estudiosos vigatans aplegats en aquell Patronat duen a terme.

El Sr. MIQUEL COLL I ALENTORN fa la seva comunicació sobre *La llegenda de Guifré el Pelós*. Comença posant de manifest l'oportunitat de tractar d'aquest tema a Vic, capital d'una comarca on encara podríem trobar, segurament, molts descendents dels repobladors que hi portà al segle IX el comte Guifré, i on han nascut eminents especialistes en estudis guifredians, entre els quals destaca el Sr. Ramon d'Abadal i el Dr. Eduard Junyent. Entrant de ple en el tema de la seva exposició, descriu la situació del comtat de Barcelona i els seus anexos al moment de l'aparició de la llegenda, a mitjan segle XII, i destaca la fulguració del regnat de Ramon Berenguer IV, preparada ja pel del seu pare després d'un segle d'apagament. Explica la composició del

1. Aquesta comunicació és un resum del llibre *La vida del rei En Pere III*, publicat dins la "Biblioteca Biogràfica Catalana", vol. V (Barcelona 1954), de l'Editorial Aedos.

nucli primitiu dels *Gesta Comitum Barchinonesium* (on apareix la primera versió de la llegenda de Guifré), obra d'un innominat monjo de Ripoll, autor potser també del cant fúnebre de Ramon Berenguer IV, el qual, en redactar la crònica, actuà possiblement per encàrrec del mateix comte, i llegeix una fidel traducció al català de la primera versió de la llegenda de Guifré tal com ens la conserven els dits *Gesta*. Crida l'atenció sobre el fet d'ésser l'única llegenda reportada per aquest text historiogràfic, sobre l'extensió desproporcionada que hi té, puix que representa més de la quarta part d'una crònica que historia tres segles, i sobre el fet de no oferir cap rastre d'interès ripollès. Això mena el Comunicant a creure que el monjo de Ripoll trobà ja feta la narració llegendària i, observant els seus trets locals més insistents (la vida d'Arrià, el territori del Conflent, el riu Tet i el monestir de Sant Miquel de Cuixà), arriba a la conclusió que el seu primer redactor degué ésser un monjo de Cuixà. Creu que no es tracta d'una traducció popular nada arran dels mateixos fets històrics, tant pel fet de trobar-se molt allunyada de la realitat d'aquests, com perquè conté elements d'evident origen savi, com per la seva intenció política ben conscient, com per no haver tingut importants desenvolupaments posteriors i només addicions de llegendes satèl·lits i interpretacions erudites. La tendència antifranca i la reivindicació de la independència del comtat de Barcelona que donen sentit a la llegenda obliguen a situar-ne l'aparició en un moment que aquella actitud resulti justificada. Això només podia produir-se en temps molt reculats, quan el poder reial francès encara no s'havia afeblit massa, o sia al més tard a la fi del segle X, o bé quan aquell poder renaixia ja ben entrada la primera meitat del segle XII. Abans dels *Gesta* no hi ha el menor rastre de la llegenda. Només el sobrenom de *Pelós* donat al comte Guifré, segurament lligat amb la llegenda i que apareix el 1147. Per altra part, el fet de parlar-nos del comtat de Barcelona com si entre Narbona i Espanya no n'hi hagués d'altre ens obliga a situar-nos després (i àdhuc bastant després) de la incorporació del comtat de Cerdanya al de Barcelona el 1117. El destacat paper reservat al comte de Flandes ens mena també a un moment que aquest títol es féu famós per la participació d'un comte de Flandes a la primera croada. Creu el Comunicant que un altre fet crida l'atenció del redactor cuixanenc envers Flandes: la lluita dels flamencs contra la intromissió del rei de França Lluís *el Gros*, en ocasió de l'assassinat del comte de Flandes Lluís *el Bo* el 2 de març de 1127. La revolta esclata obertament al començament del 1128, i el rei ha de reconèixer el triomf del punt de vista flamenc pel juliol del mateix any. És després d'aquest període, i segurament molt poc temps després, que cal situar la redacció del text de Cuixà. Aquest monestir era governat llavors per un abat anomenat Gregori, tan amic dels nostres comtes, que el 1137 el posaren al lloc més alt de la jerarquia eclesiàstica catalana: la dignitat arquebisbal tarragonina. En aquest personatge veu el Sr. Coll l'inspirador i potser el redactor directe de la narració que, més o menys modificada o reduïda, ens han conservat els *Gesta*. Passa després a explicar diversos punts enigmàtics que presenta la llegenda, com són: l'al·lusió al Puig de Santa Maria (Puy-en-Velay), l'aparició de l'imaginari Guifré d'Arrià, i la transferència d'elements de la història del comte Borrell II a la llegenda del comte Guifré i de la història d'aquest a la llegenda d'aquell. Acaba enumerant les llegendes satèl·lits que s'han anat afegint a la llegenda principal — la de les torres del mur de Barcelona, la de Joan Garí, i finalment la de les quatre barres de sang —, i destacant el gran interès que té l'estudi de les interpretacions erudites de la llegenda per al coneixement de l'evolució de la nostra historiografia gairebé fins als nostres dies.

El PRESIDENT clou la sessió posant en relleu l'interès amb què la Societat ha seguit les obres de restauració del museu i de l'arxiu episcopals després de la guerra civil i agraint la cordial acollença que els investigadors vigatans, tan actius en aquests darrers temps, han volgut fer-nos. — R. ALBERT I LLAURÓ, Secretari.